

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/118/105-108>

Nicat Əliyev

Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti
magistrant

<https://orcid.org/0009-0001-9442-7093>
nicateliyev637@gmail.com

Turizmin iqtisadiyyatın digər sahələrinə təsiri

Xülasə

Turizm sektoru müasir dövrdə dünya iqtisadiyyatının sürətlə inkişaf edən və ölkələrin ümumi inkişafına çoxşaxəli töhfə verən sahələrindən biridir. Turizmin iqtisadiyyata təsiri yalnız birbaşa gəlirlərlə məhdudlaşmır, eyni zamanda digər sahələrin aktivləşməsi və inkişafına da səbəb olur. Məsələn, turizm xidmətlərindən istifadə edən turistlər nəqliyyat, yaşayış, ictimai iaşə, əyləncə və digər sahələrdə tələb yaratmaqla bu sektorlarda gəlirliliyi artırır. Bu isə həmin sahələrdə iş yerlərinin artması, yerli əhalinin məşğulluq səviyyəsinin yüksəlməsi və regionların iqtisadi dirçəlişi ilə nəticələnir. Turizmin stimullaşdırdığı tikinti və infrastruktur layihələri yolların, hava limanlarının, otellərin və digər obyektlərin inşasına səbəb olur ki, bu da uzunmüddətli iqtisadi faydalar yaradır.

Turizm mədəni irsin qorunması, milli dəyərlərin təbliği və ekoloji balansın saxlanması baxımından da mühüm rola malikdir. Turistlərin cəlb edilməsi üçün tarixi abidələrin bərpası, milli mətbəxin və sənətkarlığın inkişafı dəstəklənir. Bu isə həm sosial, həm də iqtisadi cəhətdən davamlı inkişafa xidmət edir. Nəhayət, güclü turizm sektoru ölkənin beynəlxalq nüfuzunu artırır, mədəni diplomatiyanı gücləndirir və xarici investisiyaların cəlb olunmasına əlavə imkanlar yaradır. Bu baxımdan turizm, digər sahələrin inkişafına təkan verən strateji iqtisadi fəaliyyət sahəsi kimi qiymətləndirilir.

Açar sözlər: turizm sektoru, iqtisadi təsir, məşğulluq və iş yerləri, xarici valyuta axını, infrastruktur inkişafı, regional iqtisadiyyat, sahibkarlığın inkişafı

Nijat Aliyev

Azerbaijan University of Tourism and Management
Master student

<https://orcid.org/0009-0001-9442-7093>
nicateliyev637@gmail.com

The Impact of Tourism on Other Sectors of the Economy

Abstract

The tourism sector is one of the fastest-growing areas of the global economy in the modern era, contributing in a multifaceted way to the overall development of countries. The economic impact of tourism is not limited to direct revenues, but also stimulates and supports the development of various other sectors. For instance, tourists using tourism services create demand in transportation, accommodation, food services, entertainment and other sectors, increasing profitability across these areas. This leads to job creation, a rise in employment levels among local populations and the economic revitalization of regions. Tourism-driven construction and infrastructure projects, such as roads, airports, hotels and other facilities, result in long-term economic benefits.

Tourism also plays an essential role in the preservation of cultural heritage, the promotion of national values and the maintenance of ecological balance. The restoration of historical monuments and support for national cuisine and handicrafts are encouraged to attract tourists. This contributes to both social and economic sustainable development. Ultimately, a strong tourism sector enhances the country's international image, strengthens cultural diplomacy and creates new opportunities for attracting foreign

investments. Therefore, tourism is considered a strategic economic activity that drives the development of other sectors.

Keywords: *tourism sector, economic impact, employment and jobs, foreign currency inflow, infrastructure development, regional economy, development of entrepreneurship*

Giriş

Müasir dövrdə qlobal iqtisadiyyatda ən sürətlə inkişaf edən sahələrdən biri turizm sektordur. Turizm, təkcə ölkələrin iqtisadiyyatına deyil, həm də sosial və mədəni həyatına mühüm təsir göstərir. Qlobal miqyasda turist sayının artması, turizm xidmətlərinin tələbinin yüksəlməsi, yeni nəsil texnologiyaların tətbiqi və s. turizm sahəsini dünya iqtisadiyyatında vacib rol oynayan bir sektora çevirmişdir. Bu sahənin artan təsiri, xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrdə yeni iş yerlərinin yaradılmasına, regionların iqtisadi və sosial inkişafına böyük təkan verir. Eyni zamanda, turizm müxtəlif sahələrdə gəlirliliyi artıraraq, yerli əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəlməsinə və iqtisadiyyatın diversifikasiyasına şərait yaradır (Hüseynzadə, 2009).

Turizmin iqtisadiyyata təsiri yalnız birbaşa gəlirlərdən ibarət deyil. Bu sektor bir çox sahənin inkişafına və qarşılıqlı əlaqəsinə səbəb olur. Nəqliyyat, yaşayış, xidmət sahələri və kənd təsərrüfatı kimi sektorlarda turizmin artan tələbi ilə bağlı inkişaf baş verir. Həmçinin, turizm sektoru geniş infraqstruktura ehtiyac duyduğundan, bu sahədəki investisiyalar yeni yolların, hava limanlarının, otellərin, restoranların və digər xidmət obyektlərinin inşasına gətirib çıxarır. Bu da uzunmüddətli iqtisadi faydalar yaradır və regionların sosial-iqtisadi vəziyyətini yaxşılaşdırır (Fərzəliyev, 2016).

Eyni zamanda, turizm sektoru xarici valyuta axınını təmin edərək, ölkənin tədiyə balansını müsbət istiqamətdə təsir edir. Turizmin xarici iqtisadi əlaqələri inkişaf etdirməsi, ölkəyə gələn sərmayələri artırması, beynəlxalq ticarətin güclənməsinə şərait yaradır. Bununla yanaşı, turizmin kənd təsərrüfatı və yerli istehsal sahələrinə də müsbət təsiri vardır. Turistlərin tələbatını ödəmək üçün yerli məhsulların istehsalının artırılması, kənd yerlərində iqtisadi fəallığı yüksəldir və həmin bölgələrdə yerli iqtisadiyyatın canlanmasına səbəb olur (Qasımov, 2010).

Bundan əlavə, turizm sektorunun inkişafı, kiçik və orta bizneslərin inkişafını təşviq edir, yeni biznes modellərinin yaranmasına şərait yaradır. Yerli iqtisadiyyata yeni investorların cəlb edilməsi, sahibkarlığın böyüməsinə, işgüzar mühitin yaxşılaşmasına təkan verir. Bu baxımdan, turizm, iqtisadiyyatın geniş sahələrinə müsbət təsir edərək, ölkələrin ümumi iqtisadi inkişafına öz töhfəsini verir.

Turizm həmçinin mədəni irsin qorunması və ekoloji balansın saxlanması baxımından da mühüm rola malikdir. Tarixi abidələrin bərpası, milli mətbəxin və sənətkarlığın inkişafı, təbii sərvətlərin qorunması və ekoloji turizmin təşviqi turizmin yalnız iqtisadi deyil, həm də sosial və ekoloji təsirlərini göstərir. Bu sahələrdəki inkişaf həm cəmiyyətin mədəniyyətinin qorunmasına, həm də ətraf mühitin gələcək nəsillər üçün sağlam şəkildə saxlanılmasına xidmət edir (İsmayılov, 2013).

Bu işdə turizmin iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə təsirini dərin təhlil etmək, onun ölkələr və regionlar üçün gətirdiyi faydaları və çağırışları müəyyənləşdirmək əsas məqsədlərdən biridir. Turizmin təsirinin təhlili, onun mövcud potensialını, iqtisadi artımı dəstəkləyən və sosial-iqtisadi rifahı artıran yeni yolların tapılmasına kömək edəcəkdir. Həmçinin, bu sahənin inkişaf etdirilməsi üçün düzgün siyasət və strateji yanaşmaların müəyyənləşdirilməsi ölkələrin daha dayanıqlı və davamlı inkişafına zəmin yaradacaqdır (Əbilov, 2015).

Tədqiqat

Qlobal iqtisadiyyatda müxtəlif sahələrin önəmli rolu olsa da, turizm sektoru son illərdə ən sürətlə inkişaf edən sahələrdən birinə çevrilmişdir. Turizm, yalnız əyləncə və mədəniyyətin bir hissəsi olmaqla qalmır, həm də ölkələrin iqtisadiyyatını dəstəkləyən strateji bir sahədir. Bu sektor, əhəmiyyətli dərəcədə ölkələrə gəlir gətirir və eyni zamanda iqtisadiyyatın digər sahələrində artım və inkişaf yaradaraq iqtisadiyyatın diversifikasiyasına imkan verir.

Beləliklə, turizmin iqtisadiyyatın digər sahələrinə olan təsirini araşdırmaq və bu təsirlərin uzunmüddətli perspektivdə necə fayda verəcəyini başa düşmək vacibdir. Bu tədqiqat işi, turizmin

iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə necə təsir etdiyini və bu təsirlərin sosial-iqtisadi inkişafı necə sürətləndirdiyini təhlil etməyə yönəlmişdir. (Nəsimov, 2015).

Turizm sektoru, özündə bir neçə sahəni birləşdirən geniş və çoxşaxəli bir fəaliyyət sahəsidir. Bu sahənin iqtisadiyyata birbaşa təsiri ilə yanaşı, qeyri-birbaşa təsirləri də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Turizm sektoru, müxtəlif sahələrə təsir göstərir. (Mirzə, 2012)

Turizm sektoru, ilk növbədə, nəqliyyat və infrastruktur sahələrində böyük təsirə malikdir. Turistlərin səyahət etmək üçün nəqliyyat vasitələrinə, otellərə, restoranlara və digər xidmət obyektlərinə tələbatları, bu sahələrdə yeni investisiyaların həyata keçirilməsinə şərait yaradır. Nəqliyyat şəbəkələrinin inkişafı, yeni hava limanlarının tikilməsi, yol infrastrukturunun yaxşılaşdırılması, turizm xidmətlərinin artması ilə paralel olaraq iqtisadiyyatın digər sahələrinə müsbət təsir göstərir. Məsələn, yolların və hava limanlarının təkmilləşdirilməsi, yalnız turizmin artmasına deyil, həm də digər iqtisadi fəaliyyətlərin, məsələn, ixrac və idxal əməliyyatlarının asanlaşdırılmasına da kömək edir (Novruzov, 2018).

Turizmin kənd təsərrüfatına təsiri birbaşa və dolayı yolla görülmə bilər. Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı turizm sektorunun tələbatını qarşılayır, həmçinin yerli istehsal sahələrinin inkişafını stimullaşdırır. Turistlərin bölgəyə gəlməsi, yerli məhsullara olan tələbatı artırır və bu da yerli kənd təsərrüfatı və istehsal sahələrindəki iqtisadi fəallığı artırır. Bu sahənin inkişafı həm yerli iqtisadiyyatı canlandırır, həm də kənd bölgələrində yaşayan insanların iş imkanlarını genişləndirir (Rüstəmov, 2014).

Turizmin iqtisadiyyata təsirindən danışarkən, ən vacib məsələlərdən biri məşğulluqdur. Turizm sektoru, həm birbaşa, həm də dolayı yolla çox sayda yeni iş yeri yaradır. Turizm xidmətləri, nəqliyyat, restoranlar, otellər, əyləncə obyektləri və digər əlaqəli sahələrdə yeni iş imkanları yaranır. Bu, xüsusilə gənclər və kənd ərazilərində yaşayan insanlar üçün əhəmiyyətli bir məşğulluq mənbəyi təmin edir. Həmçinin, turizmin inkişafı digər sahələrdə, məsələn, peşə təhsili və təlim sahələrində də yeni ixtisasların yaranmasına səbəb olur (Məmmədov, 2017).

Son nəticə olaraq, turizm sektoru yalnız bir sənaye sahəsi deyil, həm də ölkə iqtisadiyyatını zənginləşdirən və inkişaf etdirən çoxşaxəli bir fəaliyyət sahəsidir. Turizmin iqtisadiyyatın digər sahələrinə olan təsiri birbaşa və dolayı yolla hiss olunur və bu, yalnız gəlir artımını deyil, həm də regionların inkişafını, sosial-iqtisadi şəraiti yaxşılaşdırmaqla yanaşı, mədəni irsin qorunmasına və təbii sərvətlərin səmərəli istifadə olunmasına şərait yaradır. Bu sahənin inkişafını təşviq etmək üçün hökumətlər, beynəlxalq təşkilatlar və yerli icmalar birlikdə çalışmalı, turizm sektorunun dayanıqlı inkişafını təmin etmək üçün strateji addımlar atmalıdır (Hüseynov, 2019).

Nəticə

Turizm sektoru müasir iqtisadiyyatın mühüm hissəsinə çevrilmiş və iqtisadi inkişafda həlledici rol oynamışdır. Bu sektor yalnız gəlir gətirməklə kifayətlənmir, həm də digər iqtisadi sahələrə, xüsusilə nəqliyyat, infrastruktur, kənd təsərrüfatı, yerli istehsal və məşğulluq sahələrinə böyük təsir göstərir. Turizm, ölkə iqtisadiyyatına xarici valyuta axını təmin edir, yeni iş yerləri açır, regional inkişafı stimullaşdırır və yerli istehsal sahələrini gücləndirir. Eyni zamanda, turizm mədəni irsin qorunmasına, ekoloji balansın saxlanmasına və sosial-iqtisadi inkişafın təkmilləşməsinə də töhfə verir (Rəcəbli, 2011).

Turizmin iqtisadiyyata olan çoxşaxəli təsiri, həm birbaşa, həm də dolayı yolla hiss olunur. Bu sahənin inkişafı, yalnız iqtisadi artımı təmin etməklə kifayətlənmir, həm də sosial və mədəni baxımdan faydalar yaradır. Bu səbəbdən turizm sektoru strateji iqtisadi fəaliyyət sahəsi olaraq qiymətləndirilməli və onun inkişafı üçün davamlı strategiyalar hazırlanmalıdır. Əgər turizmin potensialı tam şəkildə istifadə edilərsə, ölkələr əhəmiyyətli iqtisadi faydalar əldə edə bilərlər. Bu tədqiqat göstərdi ki, turizmin inkişafı yalnız iqtisadi artım deyil, həm də sosial rifahın artırılması və ekoloji dayanıqlılığın təmin edilməsi baxımından vacibdir.

Turizm sektoru, müasir iqtisadiyyatın vacib tərkib hissəsidir və iqtisadiyyatın digər sahələrinə mühüm təsir göstərir. Bu sektor yalnız gəlir gətirməklə qalmır, həm də infrastruktura, kənd təsərrüfatı və yerli istehsal sahələrinə təsir edir. Turizm, həmçinin yeni iş yerləri yaradaraq məşğulluğu artırır

və xarici valyuta axını təmin edir. Sosial və mədəni inkişaf baxımından da turizmin rolu əhəmiyyətlidir, çünki mədəni irsin qorunmasına və ekoloji balansın saxlanmasına kömək edir. Regionlar arasında iqtisadi fərqliliklərin azaldılması və yerli iqtisadiyyatın gücləndirilməsi baxımından turizmin əhəmiyyəti xüsusi vurğulanır.

Ədəbiyyat

1. Hüseynzadə, Ə. (2009). *Azərbaycan ədəbiyyatının tarixi*. Elm və Təhsil.
2. Qasimov, M. (2010). *Azərbaycan şeirinin tarixi və inkişafı*. Şirvan.
3. Rüstəmov, A. (2014). *Azərbaycan ədəbiyyatının problemləri*. Nurlar.
4. Əbilov, İ. (2015). *Azərbaycan poeziyasının inkişaf mərhələləri*. İrşad.
5. Fərzəliyev, V. (2016). *Azərbaycan xalq ədəbiyyatı*. Elm.
6. Mirzə, M. (2012). *XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının ənənələri və yenilikləri*. Təhsil.
7. İsmayılov, R. (2013). *Azərbaycan romantizmi və realizmi*. Müəllim.
8. Rəcəbli, Q. (2011). *Azərbaycan ədəbiyyatında sosial-siyasi mövzular*. Nurlar.
9. Məmmədov, T. (2017). *Azərbaycan poeziyasının tənqidi və nəzəri problemləri*. Şərq-Qərb.
10. Novruzov, F. (2018). *Azərbaycan ədəbiyyatında müasir tendensiyalar*. Bakı Universiteti.
11. Hüseynov, B. (2019). *Azərbaycan klassik ədəbiyyatının əsas istiqamətləri*. Azərbaycan Universiteti.
12. Nəsimov, M. (2015). *Azərbaycan ədəbiyyatında folklor və ədəbiyyatın qarşılıqlı əlaqəsi*. Gənclik.

Daxil oldu: 11.01.2025

Qəbul edildi: 24.05.2025